

PERNIAGAAN SOSIAL

di Malaysia

Suraiya Ishak • Ahmad Rafli Che Omar • Mohd Fauzi Mohd Jani
Amal Hayati Ishak • Abdullah Sanusi Othman • Hamdino Hamdan
Jumaat Abd. Moen • Zaimah Darawi

PERNIAGAAN SOSIAL

di Malaysia

Suraiya Ishak
Ahmad Rafli Che Omar
Mohd Fauzi Mohd Jani
Amal Hayati Ishak
Abdullah Sanusi Othman
Hamdino Hamdan
Jumaat Abd. Moen
Zaimah Darawi

CENGAGE
Learning®

Andover • Melbourne • Mexico City • Stamford, CT • Toronto • Hong Kong • New Delhi • Seoul • Singapore • Tokyo

CENGAGE
Learning

Perniagaan Sosial di Malaysia

Suraiya Ishak
Ahmad Rafli Che Omar
Mohd Fauzi Mohd Jani
Amal Hayati Ishak
Abdullah Sanusi Othman
Hamdino Hamdan
Jumaat Abd. Moen
Zaimah Darawi

Pengarah Penerbitan:
Roy Lee

Pengarah Serantau Kanan:
Janet Lim

Pengurus Produk Kanan:
Charles Ho

Eksekutif Penerbitan Kanan:
Magdalene Chalil

Eksekutif Penerbitan:
Jeyasri Durai Raj

Penyunting:
Azhar Ahmad
Mohd Aqrill Abd. Wahid

Pereka Kulit Buku:
Gerard Chong

Imej Kulit Buku:
©iStockphoto/Thinkstock
©FogStock/Thinkstock
©TongRo Images/Thinkstock
©iStockphoto/Thinkstock

Kompositor:
Gerard Chong

© 2013 Cengage Learning Asia Pte Ltd

SEMUA HAKCIPTA TERPELIHARA. Sebarang bahagian dalam buku ini yang dilindungi oleh hak tersebut tidak boleh diterbitkan atau diguna dalam apa bentuk atau apa cara - grafik, elektronik, atau mekanik, termasuk penggambaran semula, perakaman, dan sebagainya, pengedaran Web atau sistem penyimpan maklumat - tanpa izin terlebih dahulu daripada penerbit.

Untuk maklumat produk dan bantuan teknologi, hubungi kami di
Cengage Learning Malaysia
Customer Support, 603-5636 8351

Untuk kebenaran menggunakan bahan daripada buku ini atau produk, sila hantarkan semua permintaan online kepada
www.cengage.com/permissions
Sebarang pertanyaan lanjut mengenai izin boleh dihantarkan kepada
asia.permissionrequest@cengage.com

ISBN-13: 978-967-0357-20-1

ISBN-10: 967-0357-20-9

Cengage Learning Asia Pte Ltd
(Malaysia branch)
No. 4 Jalan PJS 11/18
Bandar Sunway, 46150 Petaling Jaya
Selangor, Malaysia

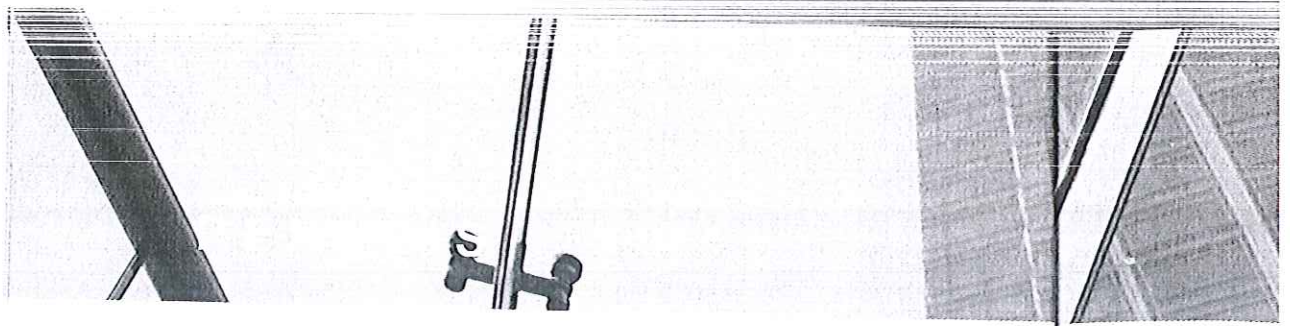
Cengage Learning ialah pembekal terkemuka yang menyediakan penyelesaian khusus bagi pembelajaran dengan lokasi-lokasi pejabat di seluruh dunia, termasuk Andover, Melbourne, Mexico City, Stamford (CT), Toronto, Hong Kong, New Delhi, Seoul, Singapura, dan Tokyo. Layari lokasi pejabat kami di: www.cengage.com/global

Untuk maklumat produk, layari
www.cengageasia.com

Dicetak di Malaysia
1 2 3 4 5 6 7 16 15 14 13 12

Umum menyeda
keciciran peluang
yang masih berl
dan intervensi ke
Atas matlamat ya
kerajaan (NGO)
yang diterjemahk
peranan sebagai
Namun persoala
sedia ada mencu
tersisih atau lema
swasta dan bada
usaha . meningkat
tersebut, namun
yang lebih agres
situasi semasa.

Pemikiran melan
konvensional mu
baru dalam meni
penyelesaian ke
turut mengadapt
model perniagaa
sosial yang bers
antara entiti pe
bukan-untung (N
dan perusahaan
menarik minat
seluruh dunia. S
Yunus berjaya d
penubuhan Gra

Abdullah Sanusi Othman merupakan Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Bidang pengkhususan beliau ialah Pengurusan Strategik dan Tingkah Laku Organisasi. Beliau telah menerbitkan dua buku tentang Pengurusan Strategik dan amalannya dalam organisasi perniagaan di Malaysia selain banyak mengendalikan kursus-kursus berkaitan di dalam dan di luar negara.

Ahmad Rafli Che Omar merupakan seorang Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Beliau mendapat pendidikan peringkat Ijazah Sarjanamuda dan Ijazah Sarjana Pentadbiran Perniagaan di UKM. Penumpuan beliau adalah dalam bidang Keusahawanan dan Kewangan Korporat. Beliau banyak menulis artikel berkaitan pengurusan kewangan, orientasi keusahawanan dan pembangunan perniagaan sektor kecil dan sederhana.

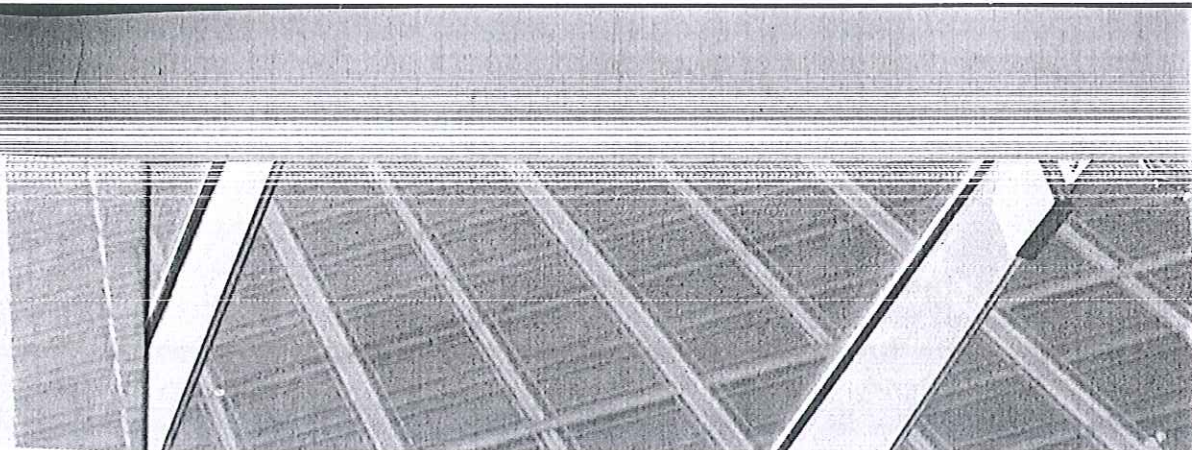
Amal Hayati Ishak adalah seorang Pensyarah di Pusat Pemikiran dan Kefahaman Islam (CITU) Universiti Teknologi MARA Shah Alam. Mendapat pendidikan Ijazah Sarjanamuda Syariah dan Pengurusan dari Universiti Malaya dan Sarjana Pentadbiran Perniagaan dari Universiti Kebangsaan Malaysia. Bidang pengkhususan beliau adalah berkaitan pembangunan wakaf dan pembangunan perniagaan berlandaskan syariah.

Hamdino Hamdan adalah Pensyarah di Universiti Islam Antarabangsa Malaysia. Beliau mendapat Ijazah Sarjanamuda Perakaunan dan Sarjana Pentadbiran Perniagaan dari Universiti Kebangsaan Malaysia serta ijazah PhD dalam

bidang keusa-
berkecimpung
menumpukan
keusahawanan
perakaunan sel

Jumaat Abd. M
Pengurusan,
Kebangsaan M
Ijazah Sarjanar
UKM. Penump
dan Keusaha
konsultansi d
pengurusan o

Mohd Fauzi
Pusat Pemb
(UKM-CESME
University. M
Perancangan
Keusahawana
Kecemerlanga
telah membol
Sdn Bhd seb
Perniagaan U
juga banya
perundingan
Corporation,
badan keraja

akan Pensyarah Kanan di
Ekonomi dan Pengurusan,
dang pengkhususan beliau
sah Laku Organisasi. Beliau
; Pengurusan Strategik dan
agaan di Malaysia selain
s berkaitan di dalam dan di

akan seorang Pensyarah
urusan, Fakulti Ekonomi
ngsaan Malaysia. Beliau
h Sarjanamuda dan Ijazah
UKM. Penumpuan beliau
dan Kewangan Korporat.
an pengurusan kewangan,
gunaan perniagaan sektor

g Pensyarah di Pusat
TU) Universiti Teknologi
likan Ijazah Sarjanamuda
siti Malaya dan Sarjana
ti Kebangsaan Malaysia.
berkaitan pembangunan
erlandaskan syariah.

syarah di Universiti
liau mendapat Ijazah
Pentadbiran Perniagaan
serta ijazah PhD dalam

bidang keusahawanan dari Universiti Malaya. Sepanjang berkecimpung dalam dunia akademik, beliau banyak menumpukan perhatian terhadap penyelidikan berkaitan keusahawanan sektor kecil dan sederhana serta amalan perakaunan sektor komersil.

Jumaat Abd. Moen adalah Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Beliau mendapat pendidikan peringkat Ijazah Sarjanamuda dan Ijazah Sarjana Pentadbiran perniagaan di UKM. Penumpuan beliau adalah dalam bidang Sains Pengurusan dan Keusahawanan. Beliau banyak terlibat dalam aktiviti konsultansi dan penyelidikan berkaitan pembangunan serta pengurusan operasi sektor perniagaan kecil dan sederhana.

Mohd Fauzi Mohd Jani merupakan Profesor dan Pengarah Pusat Pembangunan Keusahawanan dan Perniagaan Kecil UKM (UKM-CESMED). Beliau mendapat PhD dari Washington State University. Minat penyelidikan beliau adalah dalam bidang Perancangan Strategik Industri, Perancangan Sumber Manusia, Keusahawanan, Perniagaan Sosial dan Ekonomi Pertanian. Kecemerlangan beliau dalam penyelidikan dan perundingan telah membolehkannya dilantik menerajui UKM Pakarunding Sdn Bhd sebagai Pengarah dan Dekan Fakulti Ekonomi dan Perniagaan UKM sebelum menjawat jawatan sekarang. Beliau juga banyak mengetuai kumpulan penyelidikan dan perundingan di bawah tajaan dan kolaborasi bersama SME Corporation, Waseda University, FAMA dan beberapa buah badan kerajaan yang lain.

KANDUNGAN

rah Kanan di Program
an Sosial, Pembangunan
sial dan Kemanusiaan,
Beliau berkelayakan
a Pentadbiran Perniagaan
serta PhD dalam bidang
a. Fokus penyelidikan dan
tika Perniagaan, Kelakuan

Profesor Madya di Pusat
dan Pengurusan UKM,
uthern Illinois University
elidikan dan kepakaran
Ekonomi Pelancongan,
dan Sederhana serta
t merupakan Penyelaras
angunan Keusahawanan
IED).

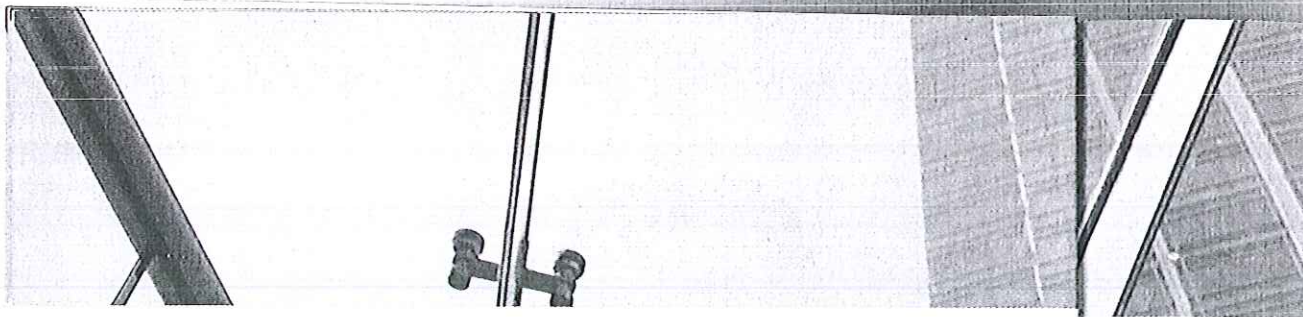
Prakata	iii
Penulis	viii
Kandungan	xi
Daftar Jadual	xiv
Daftar Rajah	xv

Bab 1 Peranan Perniagaan dalam Agenda Pembangunan 1

Pengenalan	2
Pembangunan: Proses Kesejahteraan Manusia	8
Pembangunan: Gerakan ke Hadapan	10
Pembangunan Memerlukan Sumber Kewangan	13
Penyelesaian Melalui Paradigma Baru	13
Kesimpulan	18

Bab 2 Konsep Perniagaan Sosial 19

Pengenalan	20
Elemen Sosial dalam Operasi Perniagaan	22
Penerapan Matlamat Sosial Dalam Entiti Perniagaan	28
Perusahaan Sosial	28
Perniagaan Sosial	30
Perniagaan Sosial dan Perusahaan Sosial: Sama Tapi Tak Serupa	31
Perniagaan Sosial: Adakah Untung Masih Relevan?	35

Pengukuran Prestasi Perniagaan Sosial	37
Kesimpulan	42

Bab 3

Teori dan Amalan Perniagaan Sosial di Malaysia

Pengenalan	44
Kerangka Teori Dalam Aplikasi Perniagaan Sosial	46
Amalan Perniagaan Sosial di Malaysia	54
Perbandingan Amalan	64
Kesimpulan	70

Bab 4

Perniagaan Sosial dan Penjanaan Dana di Kalangan Institusi NGO: Kes Rumah Anak-Anak Yatim

Pengenalan	72
Organisasi Kebajikan Bukan-Untung dan Keperluan Dana	74
Penjanaan Hasil Rumah Anak-Anak Yatim Menerusi Perniagaan Sosial	78
Perbincangan	87
Kesimpulan	90

Bab 5

Pengenalan
Mekanisma Wakaf
Perniagaan Sosial
Konsep Keuntungan
Wakaf Sebagai
Kesimpulan

Bab 6

Pengenalan
Falsafah dan Konsep
Model Perniagaan Sosial
Kesimpulan

— — — — —

Bibliografi Indeks

	37
	42
iagaan Sosial	43
	44
an Sosial	46
	54
	64
	70
Penjanaan Dana GO: Kes Rumah	71
	72
Keperluan Dana	74
n	78
	87
	90

Bab 5 Wakaf Sebagai Sumber kepada Perniagaan Sosial

91

Pengenalan	92
Mekanisma Wakaf di Malaysia	94
Perniagaan Sosial dan Harta Wakaf	101
Konsep Keuntungan Dalam Perniagaan Sosial	107
Wakaf Sebagai Sumber Kepada Perniagaan Sosial	110
Kesimpulan	121

Bab 6 Pengurusan Strategik dalam Perniagaan Sosial

123

Pengenalan	124
Falsafah dan Konsep Pengurusan Strategik	127
Model Pembangunan Pengurusan Strategik	129
Perniagaan Sosial dan Pengurusan Strategik	137
Kesimpulan	148

Bibliografi

149

Indeks

159

Jadual 1.1	Insiden Kemiskinan Tegar Mengikut Strata dan Negeri, Malaysia, 1999-2009	5	Rajah
Jadual 2.1	Perbezaan Perusahaan Sosial dan Perniagaan Sosial	32	Rajah
Jadual 3.1	Saham-Saham Syarikat tersiar Harga Yang Diwakafkan	55	Rajah
Jadual 3.2	Ringkasan Pesakit Mendapat Rawatan di Rangkaian Klinik Wakaf An-Nur Sehingga 31 Disember 2008	57	Rajah
Jadual 5.1	Takrif Harta Wakaf Menurut Pandangan Empat Mazhab Islam	96	Rajah
Jadual 5.2	Projek Komersil Menerusi Pembangunan Wakaf di Bawah Rancangan Malaysia Kesembilan	112	Rajah
Jadual 5.3	Lokasi Pembangunan Wakaf Mart dan Bazar Rakyat MAIN di Beberapa Negeri Terpilih (Sehingga 17 Ogos 2010)	114	Rajah

DAFTAR RAJAH

legar Mengikut sia, 1999-2009	5	Rajah 1.1	Perniagaan Sosial: Paradigma Baru Penyelesaian Masalah Sosial dan Ekonomi	14
u Sosial dan	32	Rajah 2.1	Fasa Perkembangan Sebuah Perniagaan Sosial	36
rsiar Harga Yang	55	Rajah 3.1	Hiraki Keperluan Maslow	47
lapat Rawatan di An-Nur Sehingga	57	Rajah 3.2	Perkaitan Antara Pengumpulan Kekayaan, Jenis Perniagaan Sosial dan Keutamaan Matlamat	65
nurut Pandangan	96	Rajah 5.1	Kitaran Proses Perniagaan Sosial	108
isi Pembangunan angan Malaysia	112	Rajah 5.2	Kaedah Mobilasi Pelaburan Wakaf Tunai	119
		Rajah 6.1	Model Pengurusan Strategik	132
		Rajah 6.2	Proses Perniagaan Sosial	142
Wakaf Mart dan Beberapa Negeri (os 2010)	114	Rajah 6.3	Pengurusan Strategik Perniagaan Sosial Jenis II	145

PERNIAGAAN SOSIAL

di Malaysia

Perniagaan sosial merupakan entiti ekonomi komuniti yang amat menarik untuk diterokai. Ia merupakan pemangkin kemajuan dan pertumbuhan sosio-ekonomi masyarakat khususnya dalam menyelesaikan permasalahan sosial yang masih berlarutan seperti kemiskinan, keburlan, keciciran peluang dan sebagainya. Perniagaan sosial juga mengisi ufuk di antara entiti perniagaan swasta tulen yang bermotifkan keuntungan dan entiti kebajikan bukan-untung yang bermotifkan sosial. Namun, sebagai suatu bentuk konsep dan entiti perniagaan yang baru diketengahkan, maka kefahaman, penghayatan dan sudut pandangan tentangnya masih lagi belum menyeluruh.

Buku Perniagaan Sosial di Malaysia ini telah ditulis sebagai usaha mendokumentasi amalan perniagaan sosial di Malaysia secara ilmiah, formal dan sistematik. Buku ini bermatlamat untuk mencetuskan kesedaran dan pemahaman para pembaca tentang konsep dan praktis perniagaan sosial dalam persekitaran tempatan. Asas ini juga diharap akan dapat mendorong para pembaca untuk menyelidik dan mengembangkan bidang perniagaan ini secara lebih meluas. Oleh demikian, buku ini amat sesuai untuk dimanfaatkan oleh semua orang awam, para penyelidik, ahli akademik, pelajar, badan kerajaan, badan korporat, badan amanah dan organisasi bukan untung selaras dengan keperluan dan minat masing-masing dalam sektor perniagaan yang masih baru ini. Ia juga sesuai dijadikan buku rujukan bagi mana-mana kursus yang berkaitan dengan perniagaan, keusahawanan dan ekonomi di peringkat institusi latihan atau institusi pengajian tinggi.

Mengenai Pengarang

Suraiya Ishak merupakan Pensyarah Kanan di Program Sains Pembangunan, Pusat Pengajian Sosial, Pembangunan dan Persekitaran, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Ahmad Raflis Che Omar merupakan Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Mohd Fauzi Mohd Jani merupakan Profesor dan Pengarah Pusat Pembangunan Keusahawanan dan Perniagaan Kecil, Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM-CESMED).

Amal Hayati Ishak merupakan Pensyarah di Pusat Pemikiran dan Kefahaman Islam, Universiti Teknologi MARA Shah Alam.

Abdullah Sanusi Othman merupakan Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Hamdino Hamdan merupakan Penolong Profesor di Jabatan Kewangan, Kuliyyah Ekonomi dan Sains Pengurusan, Universiti Islam Antarabangsa Malaysia.

Jumaat Abd Moen merupakan Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Pengurusan, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Zaimah Darawi merupakan Profesor Madya di Pusat Pengajian Ekonomi, Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

**CENGAGE
Learning**

For product information, visit www.cengageasia.com

ISBN-13: 978-967-0357-20-1
ISBN-10: 967-0357-20-9

9 789670 357201

90000

